

Werk

Titel: Libri Judicum et Ruth secundum versionem Syriaco-hexaplarem, quos ex codice Musei

Autor: Rørdam, T. Skat

Ort: Havniae

Jahr: 1861

Kollektion: DigiWunschbuch

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN775231185

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN775231185>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=775231185>

LOG Id: LOG_0004

LOG Titel: Praefatio

LOG Typ: preface

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain these Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

Præfatio.

Veteris Testamenti secundum versionem Pauli Tellensis vel Syriaco-Hexaplarum, ut vulgo dicitur, magna pars jam pridem edita est; desiderabantur adhuc omnes libri historici, libro quarto Regum excepto. Offero jam tibi, Benevole Lector, libros Judicum et Ruth, haud ingratum subsidium per eos rei criticae versionis LXX interpretum accessurum sperans.

Codex, ex quo desumpti sunt hi libri, in Museo Britannico asservatur, in quod ex monasterio S. Mariæ Deiparæ Nitrensi advectus est. Continet tantum libros Judicum et Ruth, sed in eadem biblio theca extant libri Exodi, Numerorum, Deuteronomii, 1 Regum (h. e. 1 Sam.) et pars Geneseos, ut, si hi libri editorem invenerint, magna incrementa captura sit notitia versionis Syriaco-Hexaplaris. — Quo anno scriptus sit codex, nulla subscriptione significatur, sed forma literarum nonnum seculum referre videtur; hoc saltem pro certo statui posse puto, eum non post annum millesimum exaratum esse.

In codice folium unum deest versus 22—32 capituli primi libri Judicum comprehendens, et in fine duo folia lacera sunt, ita ut nonnulla verba et literæ perierint, quæ tamen facile restitui possunt. Utrique libro præmissus est brevis conspectus argumenti et capituli (مقالة — مقالة بمقالة) quem, quia mihi levis esse momenti visus est, non transscripsi. Etiam quæ in margine codicis aliquoties extant vestigia divisionis capituli et lectionum ecclesiasticarum*) omisi, quia in ipso codice negligentissime tractata sunt.

*) In libro Jud. ad cap. 2, v. 1 in marg. adscriptum est: **כ**, ad 3, 5: **כ**, et in libro Ruth ad 1, 1: **כ**, ad 1, 3: **כ**, 1, 7: **כ**, 1, 15: **כ**, 1, 19: **כ**.


dationes meas attinet, \circ otians affirmativum plurale masculini, ubi desiderabatur, addidi, non \cup affirm. feminini, quamquam contendunt grammatici nostri*), hæc affirmativa utraque promiscue scribi et omitti; nam *Barhebræus***)
 \cup femininum quidem a scribis occidentalibus antiquioribus (cum quibus nobis agendum est) omitti dicit, \circ non item, unde omissionem hujus pro mendo scribæ habui.




Plurimis laborat mendis codex, ut fieri solet, in signis criticis Origenis; paucis tantum locis Metobelus adpingitur, sæpissime signum, de quo agitur, in margine pictum est, quamquam manifesto ad verbum vel verba in media demum linea refertur, et multis locis signa perversa afferuntur vel omnino desiderantur. Hæc quantum potui emendavi; non tamen, quod fecit *Middeldorpf* in editione libri quarti Regum, quæ desunt verba in textu Hebræo, Obelo expunxi, nam nobis de re critica Origenis tantum agitur, quæ viâ historica disquirenda est, non nova instituta comparatione textus Hebræi et LXX interpretum; sed tantummodo ubi in codice aliquo Græco signum criticum remansit, quod in versione Syriaca deest, hoc in textum introduxi. Signa critica, quæ in nostro codice occurrunt, sunt Asteriscus (\times), qui verba ex reliquis interpretibus inserta denotat, Obelus (—), qui verba a reliquis interpretibus non allata expungit, et Hypolemniscus (\curvearrowright), quo sub signo Origenes varias lectiones vel versiones variorum codicum versionis LXX inserebat. Præter hæc tria ego non raro, plerumque loco Asterisci, Lemniscum (—)***) in textum intro-

*) cfr. *Hoffmann*, Gramm. Syr. § 53, 4. Idem *H. Thorndicius* dicit in præmonito ad var. lect. Bibl. Syr. (Bibl. Polygl. Londin. Tom. VI): „Monendus est lector, in personis verborum, in quibus \circ masc. plurale vel \cup fem. sing. sive plurale reticetur, sine discrimine \circ et \cup apponi vel omitti solere ab eis, qui codices Syriacos scribunt“.

**) Lib. Splend. Lib. IV. cap. V, sect. 2 (Cod. Mus. Brit. f. 240): $\text{קלא נקא ׁ חל בׁתא} \text{, } \text{כדכׁ ׁ ׁ ׁ ׁ ׁ ׁ ׁ ׁ ׁ ׁ ׁ ׁ ׁ ׁ ׁ } \text{, sed ibid.: } \text{. } \text{בׁתא} \text{. } \text{או ׁ ׁ ׁ ׁ ׁ ׁ } \text{ (} \text{כדכׁ ׁ ׁ ׁ } \text{) } \text{כדכׁ ׁ } \text{ׁ ׁ } \text{. Ex his verbis manifestum est, Barhebræum omissionem } \circ \text{ otiantis non agnovisse.}$

***) Nomina Hypolemnisci et Lemnisci signis \curvearrowright et — tribui *Masium* secutus (*Josvæ* imperatoris hist. Antwp. 1574. p. 123).

duxi, cujus signi vis fere eadem est atque Hypolemnisci*). Occurrit quidem non raro signum , sed semper supra vocem ad scholion marginale de legans (vid. notam ad Jud. 6, 32), unde fortasse colligere possis, id in versione Syriaco-Hexaplari non fuisse pro nota critica usurpatum, sed ejusmodi sententiæ obstat, quod *Masius* l. l. diserte commemorat, hoc signum in suo codice extitisse (in editione ÷ pingit), et idem de cod. Ambros. Mediol. affirmat *Norberg* in præfatione Codicis Syro-Hexapl. Lemniscum in textum Syriacum inse-

*) Ex versione Syriaca non patet, *utrum* discrimen inter Lemniscum et Hypolemniscum id sit, quod tradit *Epiphanius* (de mens. et pond. cap. VIII), Lemniscum versionem aliam testimonio plurium, Hypolemniscum vero versionem pauciorum codicum testimonio confirmatam introducere (sic enim sine dubio intelligenda sunt verba Epiphani, ut recte divinavit *Masius*, *Josvæ imp. hist.* p. 123), *an* id, quod statuit *Isidorus Hisp.* (Orig. I. 20), Lemniscum apponi iis locis, quæ S. Scr. interpretes eodem sensu, sed diversis sermonibus transtulerint, Hypolemniscum (vel Antigraphum) vero, ubi in translationibus diversus sensus haberetur. Manifestum enim erit, in locis permultis ex arbitrio fere pendere, utrum versiones diversum an eundem sensum habere dicas. Sed hoc indubitate ex traditionibus veterum de usu horum signorum apparet, sub utroque signo variam lectionem vel versionem variorum codicum ab Origene insertam (vel in margine saltem positam) fuisse, quod idem de Hypolemnisco probat versio Syr. Hex., cfr. Jud. 3, 24. 5, 22. Jer. 1, 8. 47, 1. Ezech. 13, 22. Sed dolendum est, quod *Middeldorpf* in Codice Syriaco-Hexaplari, quem edidit (Berol. 1835), omne discrimen inter Obelum et Lemniscum et Hypolemniscum delevit, omnia hæc signa pingendo , quod signum perrarum est (ut ex *Hassii* specim. libri IV Regum et *Brunsii* Curis hexapl. in libr. IV Regum, in Repertorio Eichhornii, Tom. VIII. IX. X, apparet) nec unquam, ut opinor, in versione Syr. Hex. pro Obelo fuit usurpatum (cfr. *Hasse* l. l. p. 44). Ipse etiam *Bugatus*, quamquam affirmat (præfat. in Danielem, p. XXVII), se nihil omnino, ne errata quidem, in codice edendo immutasse, in editione Danielis saltem signa critica negligentius tractavit (vid. *Michaelis*, *Neue Orient. Bibl.* VI, p. 192). Quod nisi fecissent illi viri, nulla dubitatio est, quin nunc certiora hac de re proferre possemus. (*Norberg* in præfatione Codicis Syr. Hex. nomen Obeli signo  tribuit, sed hoc errore fit; nam nunquam  in iis libris, quos edidit, occurrit, et Obelum signum fuisse frequentissime in Hexaplis obivium, quis ignorat? Non dubito, quin nomen Obeli transfereendum sit ad signa ÷ et —, quæ Lemniscum et Hypolemniscum nominat. Nomen Lemnisci quidem Jer. 27, 18. not. f. signo ÷ tribuitur, sed suspicor formam signi a *Norbergio* vel *typotheta* immutatam esse; nam — (Ezech. 21, 4. not. d) et — (4 Reg. 15, 5. not. c, cfr. *Brunsii* Cur. hex. in. Repert. X. p. 65) diserte nomine Obeli insigniuntur, et utrumque signum plerisque locis sine ulla dubitatione vim Obeli habere putandum est, cfr. Jer. 4, 29. 7, 4. 8, 7. 21. 9, 1. 14, 22. 26. 17, 23 sæp.).

rui, ubi nullum signum criticum in eo extabat, si codex aliquis Græcus eum exhibebat. Sed plerumque ubi editio mea Lemniscum exhibet, codex Asteriscum habebat, quem in Lemniscum corrigebam, ubi verba, de quibus agebatur, in textu Hebraico non leguntur, sed aliam versionem verborum Hebraicorum jam translatorum continent. Interdum quidem vocem vel enuntiationem Lemnisco notavi, quæ merum additamentum ideoque Obelo notanda esse videri possit (sic Jud. 4, 9. 20. 6, 27. 11, 23. 15, 18. 16, 11. 21 al.), sed hoc bene cum usu Lemnisci conciliari potest, si tale additamentum in aliis codicibus versionis LXX extabat, in aliis deerat. In omnibus vero illis locis etiam aliæ aderant causæ, quæ ut Lemniscum Obelo præferrem impellerent. Primum quærendum erat signum, cujusforma similitudinem quandam cum Asterisco præberet, ita ut per eam scriba usus ejus ignarus facile ad permutationem signorum invitaretur; hoc vero multo magis de ⋈ quam de — (vel ÷) valere, non facile quisquam negabit. Deinde non raro talibus locis codex aliquis Græcus Lemniscum exhibebat; denique, quod maximi est momenti, Obelus ea verba expungebat, quæ in versione LXX, non autem apud reliquos interpretes occurrebant, unde in iis codicibus, qui textum »vulgatum« præcipue exhibent, imprimis quærenda sunt verba Obelo notata; quo quum accedat, ut hæc verba, quod vel mediocris notitia codicum Græcorum nos docet, etiam in hexaplaribus codicibus perraro deleta sint, necesse est in codicibus plerisque reperiantur. Sed ea verba, quæ Lemnisco notavi, semper in codicibus perpaucis*) et iis quidem hexaplaribus leguntur; inde igitur manifestum est, ea ab Origene Obelo non fuisse notata, itaque nullum signum nisi Lemniscus restat, quo pro Asterisco utamur. Ea causa, quam postremo loco attuli, etiam sufficet ut defendat, me interdum Obelum in Lemniscum correxisse.

Textui Syriaco versionem Græcam adjunxi, qua re eum textum Græcum restituere studui, quem Paulus Tellensis in vertendo ante oculos habuit. Constat quidem eum non multum ab illo differre, quem exhibet cod. Alexandrinus cum iis codicibus, qui hunc sequi dicuntur (et editionibus Complutensi

*) Sunt hi codices fere semper sex, qui ab *Holmesio* insigniti sunt numeris 54. 59. 75. 84. 106. 134; ad eos plerumque accedunt 44. 76. 82. 128, rarius *Alex.* (III), *Sarrav.* (IV), 19. 58. 108, lect. marg. codicis 121 et edit. *Compl.* et *Ald.* Codices iidem sunt, qui verba Hypolemnisco notata exhibere solent.

et Aldina), quibus idcirco brevitatis causa nomen *hexaplarium* tribui (omissa ea distinctione inter textum tetraplarem, hexaplarem et Luciano-Hesychianam, quam fecit *Holmes*, præfat. in Pentat., cap. I, ¶1, nam comparatio cum versione Pauli Tellensis luculenter demonstrat, eam retineri non posse, cfr. etiam *Hävernick* Einleit. I. 2, p. 57 s.); sed sicut hi ipsi codices locis permixti inter se differunt, et fere omnes plus minus cum textu »vulgato« permixti sunt, ita nullus est codex, qui non multis locis a Syro discrepet, et idcirco operam me perdidisse non puto, quam in textu Græco restituendo impendi; vix enim multum erramus, si eum omnium accuratissime textum hexaplarem Origenis præbere putamus.

Ut vero hanc restitutionem textus Græci instituerem, primum omnium necesse erat eas regulas invenirem, quas in vertendo secutus est Paulus Tellensis. Quod nisi ita fecissem, fieri non posse videbam, quin maxima incertitudine laboraret versio mea; videbam præterea, eos, qui hucusque versionem Syriaco-Hexaplarem Græce vertere conati sunt*), tam negligenter rem egisse, ut qui eos sequeretur permixtis locis in errorem incurrere necesse esset. Ejusmodi regulas jampridem quidem *Plüschke* (l. l. pag. 17 ss.) protulit, sed tam generaliter rem instituit, ut fere quivis linguæ Syriacæ peritus, versione Syr. Hex. nunquam inspecta, tales regulas proponere possit, quæ vero peculiariora sunt vel difficultatem efficiunt in hac versione, obiter tantum vel prorsus non ab eo commemorantur. Denuo igitur necesse erat regulas investigarem, cujus investigationis fructus in Dissertatione præliminari proposui. Ne-

*) Primus omnium hoc fecit *Masius* (*Josvæ* imperatoris hist. Græce, Antw. 1574 fol.) recte perspicuus, versionem Syr. Hex., si res critica per eam esset juvanda, Græce esse vertendam. Sed quum textus Syriacus ejus hucusque deperditus fuerit, et codex libri *Josvæ*, qui in Museo Britannico asservatur, nondum sit editus, ejus versionis a nobis nulla ratio haberi potuit. Unus tantum idem quod nos facere conatus est, versione Græca textui Syriaco adjungenda, *J. G. Hasse* (*Libri IV Regum Syro-Heptapl. Specimen*, Jenæ 1782. 8vo). Partes majores vel minores passim translatae sunt a *G. L. Spohn* (*Jeremias vates ex vers. Judæor. Alex. Lips. 1794—1824. 8vo*), *P. J. Bruns* (*Curæ hexaplares in librum IV Regum, in Repertorio Eichhornii, Tom. VIII, IX, X*), *G. Tb. Lo.* (*Zu den Hexaplen, ib. Tom. XV.*), *C. Bugato* (*Psalmi secundum edit. LXX Syriace, Mediol. 1820. 4to*), *J. T. Plüschke* (*De Psalter. Syr. Mediolan., Bonnæ 1835. 8vo*), *H. A. Hahn* (*Δωνηλ κατά τους Έβδομηροντα, e cod. Chisiano, Lips. 1845. 8vo*), et imprimis ab *H. Middeldorpf* (*Codex Syriaco-Hexaplaris, Berol. 1835. 4to*).

que tamen in regulis proponendis id egi, ut omnia irregularia in versione Syr. Hex. obvia percenserem, quorum permulta mera menda videntur scribarum, hoc enim nimis longum esset opus; sed regulas generales protuli cum exceptionibus gravissimis et sæpissime obviis, quibus imprimis versio librorum a me edendorum defenderetur. Neque tanta arrogantia sum, qui hoc ita prospere mihi cecissem credam, ut nihil desit commemoratione dignum, nec quidquam sit dictum quod emendatione non egeat, sed spero fore, ut viri harum rerum periti his conatibus indulgeant, tanto magis, quod ante me nemo hoc ita fecit, ut mihi aliquod subsidium afferret ad regulas inveniendas.

Neque tamen definitis regulis grammaticis, quas secutus est Paulus Tellensis, res peracta erit; etiam necesse est accurate constituere, quomodo singulas voces vertere solitus sit. Sed hoc definire novum lexicon Syriaco-Græcum esset conscribere, quod operæ pretium illud quidem esset, sed multo fines dissertationis excederet. Hac de re ideo mihi tantummodo est dicendum, me nullam vocem in versione Græca posuisse, de qua non accurate disquisiverim, num voci Syriacæ, de qua ageretur, responderet.

Jam si regulas in Dissertatione propositas examinaveris, manifestum tibi erit, non paucas formas et constructiones Græcas Syriacæ eodem modo verti, sicut etiam multæ sunt voces Græcæ, quibus eadem vox Syriacæ respondeat. Hoc quidem efficit, ut nunquam ita restitui possit textus Græcus Pauli Tellensis, ut omnis dubitatio tollatur, neque tamen res desperanda est, nam via satis tuta ejus constituendi ea erit, ut in talibus locis lectio codicum hexaplarium ei præferatur, quam præbent codices reliqui, et si inter duas vel plures lectiones codicum hexaplarium sit eligendum, præferatur lectio eorum codicum, qui ut plurimum cum versione Syriacæ consentiunt*). Ne tamen quis dicat me leviter in hac re egisse, plerumque in notis annotavi, textum Syriacum aliam etiam lectionem permittere. Hoc tantum brevitatis causa

*) Proxime ad eam accedunt ii codices, qui ab *Holmesio* numeris 19. 108 et IV (h. e. cod. *Sarrav.*) notati sunt, et ille codex *Escorialensis* (v. III. 5), cujus varias lectiones a *Moldenhawero* excerptas se ad editionem *Holmesianam* adhibere non potuisse dolet *Parson* (præfat. ad librum *Judicum*), sed ego fere integras inter schedas *Moldenhaweri* in bibliotheca Regia *Havniensi* asservatas deprehendi et passim in notis nomine *Esc.* laudavi. Secundum locum post illos tenent codd. 54. 75. 84. 106. *Alex.* et edit. *Complut.*

omisi, ubi in eodem verbo optio facienda erat inter Perfectum et Aoristum; inter Aoristum primum et secundum; inter Coniunctivum, Optativum, Futurum et Imperativum prohibitivum et tertiæ personæ; inter Imperativos omnium temporum; inter Activum et Medium activæ significationis; ubi idem nomen in variis codicibus non mutata significatione varii erat generis (ut ὁ et ἡ Βάαλ), et ubi eadem præpositio in variis codicibus cum vario construebatur casu non mutata significatione fundamentali (ut ἐπί et πρὸς c. Gen. Acc. Dat., παρά c. Dat. et Acc.), item ubi eligendum erat inter voces quasdam synonymas frequentissime obvias, quæ Syriace semper per eandem vocem vertuntur, scilicet οἰκία et οἶκος; σκῆνος et σκῆνωμα; κακός et πονηρός; κακία et πονηρία; ἀκούω, εἰσακούω et ἐπακούω; ἀπαντάω, συναντάω et ὑπαντάω cum substantivis derivatis; ἀναστρέφω, ἀποστρέφω, ἐπιστρέφω et ὑποστρέφω cum subst. deriv.; ἀπέροχομαι et πορεύομαι; ἀναγγέλλω et ἀπαγγέλλω, ἀποστέλλω et ἐξαποστέλλω; ἔροχομαι et παραγίνομαι; ἐπιμίπρημι et ἐμπυρίζω; ἐναντι, ἐναντίον et ἐνώπιον; ἐκ et ἀπό; σύν et μετά; οὐ, μή et οὐ μή; quivis enim vel mediocriter in hac versione versatus, talia Syriace distingui non posse, facile intelliget. Item ad nomina propria, quæ plerumque in codicibus Græcis diversissime scribuntur, sæpius nihil annotavi, si aliæ formæ præter eam, quam in versione attuli, legi possunt. Quum enim Paulus in nominibus propriis scribendis plerumque versionem Peschitam sequatur, manifestum est, ex ea forma nominis, quam exhibet versio ejus, ut plurimum nihil definiri posse de forma, quam exhibuerunt Hexapla vel codex ejus Græcus. Ubi vero ab ea forma, quæ in Peschita extat, discedit Paulus, hoc annotavi, ut appareret, quamnam formam in codice suo Græco legerit. Ubi ex textu Syriaco certo definiri non potest, utrum vox aliqua Græce ponenda sit neene (quod imprimis de Articulis et Præpositionibus valet), talem vocem typis minoribus exprimendam curavi.